

СОЦІОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2015 РОКУ У МІСТІ ЧЕРНІВЦІ

Анотація. У статті розкривається методологія, організаційні аспекти та результати соціологічного супроводу місцевих виборів 2015 р. у місті Чернівці. Проаналізовані особливості електорального процесу та вплив різних факторів на поведінку виборців.

Ключові слова: соціологічний супровід, місцеві вибори, Чернівці, рейтинг, екзит-пол, депутат.

Постановка проблеми та її актуальність. Соціологічний супровід виборчої кампанії забезпечує отримання достовірного знання про електоральні процеси різного рівня та характеру, являє собою сукупність наукових знань і методів для аналізу основного об'єкта виборчих кампаній – виборців, тих чи інших їх переваг, настроїв, очікувань і т. ін. Один із способів отримання інформації в ході виборчих кампаній є різні види соціологічних досліджень. Збір електоральної інформації, який є невід'ємною частиною виборчої кампанії, починається з початкових етапів виборчого процесу, і закінчується після оголошення результатів виборів.

25 жовтня 2015 р. відбулися місцеві вибори, на яких за новим Законом обирали представників місцевого самоврядування. З метою здійснення соціологічного супроводу виборів Центром соціологічних досліджень філософсько-теологічного факультету ЧНУ імені Юрія Федьковича (керівник – В.І. Докаш) та Громадською організацією «Інститут місцевого самоврядування» (керівник – С.С. Яремчук) було проведено низку досліджень у місті Чернівці. Зокрема, це два передвиборчих опитування – базове за місяць до виборів і рейтингове за тиждень до виборів, а також два екзит-поли – у день виборів 25.10.2015 р. і під час другого туру виборів міського голови 15.11.2015 р. Зауважимо, що результати усіх чотирьох опитувань презентувалися перед представниками мас-медіа, які, своєю чергою, доносили їх у різній формі до широкого загалу через усі медійні засоби: телебачення, пресу, радіо та Інтернет. Особливістю цієї виборчої кампанії було те, що презентація результатів екзит-полів велася в он-лайн режимі місцевого телеканалу ТРК «Чернівці», а самі дані були поширені всеукраїнськими медіа.

Отже, **метою статті** є аналіз соціологічного супроводу місцевих виборів 2015 року в місті Чернівці. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розкрити методологію, методику та організаційні аспекти соціологічних досліджень, які склали супровід виборчої кампанії;
- охарактеризувати основні результати проведених соціологічних досліджень та проаналізувати їх якісні показники;
- визначити особливості виборчого процесу в Чернівцях.

Основний зміст. За місяць до виборів, з 21 по 25 вересня 2015 р. було проведено соціологічне опитування «Чернівчани та міська влада». Його основна мета полягала у визначенні основних проблем чернівчан та ставлення жителів міста до місцевих політиків і роботи міської влади. Розмір та спосіб формування соціологічної вибірки враховував, що генеральна сукупність складає близько 194 тисяч осіб (чернівчани віком від 18 років і старше, які мають право голосу), обсяг вибірки становив 1600 осіб. Вибірка була двоступеневою, стохастичною, стратифікованою (із PPS на першому і квотним скринінгом на другому етапі). Вона репрезентувала генеральну сукупність за основними соціально-демографічними показниками (стать і вік). Респондентів рівномірно відбирали в усіх 42-х виборчих округах Чернівців. Гранична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) – 2,4% при P=95%. Методом опитування було особисте формалізоване інтерв'ю «face to face» за місцем проживання. Рівень досяжності респондентів становив 76%. Збір даних здійснювали близько 70-ти осіб, здебільшого студенти-соціологи університету. Обробка та аналіз даних робилися за допомогою програми SPSS. Прес-конференція (презентація)

результатів соціологічного опитування відбулася 6 жовтня 2015 р. з 11.00 до 11.30 у конференц-залі наукової бібліотеки ЧНУ за адресою: вул. Лесі Українки, 23.

Оцінюючи за 5-ти бальною шкалою стан різних аспектів міського життя Чернівців, чернівчани визначили найбільш нагальні проблеми міста. Передусім відзначимо ті проблеми, на розв'язання яких безпосередньо може вплинути міська влада. Це – стан доріг (1,9), тротуарів (2,22), дворів і прибудинкових територій (2,99), громадського транспорту (2,85), збору сміття (2,98), каналізації (3,11) і водопостачання (3,2). Зазначено й такі проблеми, які опосередковано стосуються міської влади – це можливість працевлаштування (2,18), умови для ведення бізнесу (2,28), діяльність міліції (2,59), медичне обслуговування чернівчан (2,72) [3].

Крім цього, в анкеті було відкрите запитання, де респондентам пропонувалося висловити побажання і пропозиції з приводу нагальних проблем. У результаті 2/3 респондентів (1060 осіб) вказали свої варіанти з цього приводу. Найбільше пропозицій стосувалося ремонту доріг – 450 або 42% від тих, хто дав відповідь на це питання. 153 респонденти (14%) – пропонували зробити доступними ціни на комунальні послуги. По 7 % – стосувалися медицини (навести порядок у лікарнях і покращити якість надання медичних послуг) і громадського транспорту (покращити роботу громадського транспорту та оновлювати автопарк). 6% пропозицій бажали належного освітлення вулиць і під'їздів. По 4% пропозицій стосувалися ремонту тротуарів і контролю за безпритульними тваринами (створення притулку). По 3% пропозицій вказували на проблеми вивозу сміття та будівництва дитячих майданчиків, в тому числі на околицях міста.

Нагальною проблемою для всіх чернівчан, на яку, на жаль, не може вплинути міська влада, є загальне зубожіння населення. 90% респондентів вказали, що витрачають понад 50% доходів на їжу та комунальні послуги. Зокрема, 16% респондентів витрачають 100 і більше відсотків доходу; 18% – 90-99%; 17% – 80-89 %; 17% – 70-79%; 9 % – 60-69%; 11% – 50-59%; і лише 10% респондентів витрачають до 50% доходу. Середній відсоток по всіх респондентах, які відповіли на це питання, складає майже 75 %, тобто $\frac{3}{4}$ своїх доходів чернівчани витрачають на їжу і комунальні послуги. Отже, основні проблеми чернівчан є характерними для мешканців більшості міст України і десятиліттями залишаються тими самими [16].

У контексті децентралізації та розвитку громадянського суспільства дослідження засвідчило, що чернівчани ще недостатньо залучаються до громадської діяльності. Так, близько 82% респондентів-чернівчан вважають, що потрібно залучати громадян до прийняття рішень міською владою. Водночас 58 % жодного разу за останній рік не брали участі у самоврядних заходах, а 31 % – приймали участь у таких заходах до 5 разів, тобто дуже рідко. Лише 11% респондентів регулярно беруть участь у самоврядних заходах [3].

Рік тому (25.05.2014 р.) в Чернівцях було обрано нового міського голову, тому в анкеті було поставлено питання «Чи відомо вам, хто це?» Опитування жителів міста показало, що понад 87% чернівчан обізнані з тим, що рік тому міським головою став Олексій Каспрук. При цьому, 62% респондентів вказали, що за останній рік в міському господарстві Чернівців не змінилося нічого. Водночас 22% респондентів побачили зміни на краще, а 13% – погіршення ситуації. Відтак наявна позитивна тенденція, позаяк кількість задоволених вдвічі переважає кількість незадоволених. Для порівняння нагадаємо, що в жовтні 2010 р. (мер М.Федорук), 33% вказали, що ситуація в місті не змінюється, а 17% заявили про погіршення і 42% – про покращення ситуації в місті за останні роки. А в липні 2011 р. (декілька місяців після зняття М.Федорука): 81% чернівчан заявляли, що не відчули жодних змін у місті після відставки М.Федорука, 12% відчули зміни на гірше і 6% – зміни на краще.

Серед чинників, які, на думку респондентів, ускладнюють роботу міського голови, 56% зазначили застарілу та бюрократизовану систему управління міським господарством; 49% – нестабільну ситуацію в країні, обумовлену війною; 34% – пасивність міської громади; 33% – протидію з боку деяких депутатів міської ради і 26% – недостатність повноважень міського голови. Як бачимо, нагальним завданням міської влади є оптимізація менеджменту управління містом [3].

Враховуючи те, що в суспільстві проходять процеси демократизації, чернівчанам було представлено питання, наскільки відкритим є мер міста для спілкування з громадянами. Як

показало опитування, 72% респондентів вказали про доступність (повну або часткову) міського голови і лише 21% вказали про його недоступність для спілкування з чернівчанами [3]. Зауважимо, що все пізнається в порівнянні. В опитуванні пропонувалося оцінити за 5-тибальною шкалою діяльність державних та місцевих посадовців та інституцій. Загалом середній бал оцінки кожного з них коливався в межах двох-трьох балів. Найвищу оцінку – 2,82 – отримав діючий міський голова Чернівців О. Каспрук. Позитивну оцінку його діяльності (4-5 балів) дали майже 30% респондентів. Для порівняння: позитивна оцінка Президента України П.Порошенка склала 20%, Прем'єр-міністра А.Яценюка – 13%, Голови Верховної Ради В.Гройсмана – 11%, Голови облдержадміністрації О.Фищука – 9%, Голови облради М.Гайничеру – 8% [3].

Соціологічні дослідження свідчили, що ще на початку виборчої кампанії О. Каспрук мав найбільші шанси знову стати міським головою. На яких аргументах базувалося це твердження? По перше, 77% респондентів наразі не бачили гідного конкурента діючому міському голові Олексію Каспруку [3]. Серед тих 14% чернівчан, які бачили конкурента діючому меру, половина (7%) поки не могли визначитись з конкретною особою. Ще близько 3% визначили конкурентом В. Михайлішина (63 респонденти), ще по 1% отримали М.Федорук (15 осіб), Н.Якимчук (13), 2% поділили між собою В. Бешлей (7 осіб), М.Харабара (6), В.Дорош (6), М.Сеничак (5). По друге, із тих людей, які були потенційними кандидатами на посаду міського голови Чернівців, більшість – маловідомі чернівчанам. Так, із 15 зареєстрованих кандидатів на посаду міського голови (на 02.10.2015 р.) в дослідженні визначено рейтинг пізнаваності семи. Зокрема, кандидата від партії «Батьківщина» О.Пуршагу знали лише 11% респондентів; самовисуванця і одночасно керівника податкової М.Сеничака знали 14%; В.Мельничука, висунутого партією «Свобода» – лише 26%; кандидата від БПП «Солідарність» Н.Якимчук, яка восени 2014 р. балотувалася від Чернівців у парламент, знали 34% респондентів; секретаря міської ради Я.Кушнірика знало понад 41% чернівчан. Виключення склали діючий міський голова О.Каспрук, «пізнаваність» якого складала 91% і колишній секретар міської ради В.Михайлішин, якого знають 86% чернівчан [16].

Також зауважимо, що чернівчани у своїх електоральних перевагах проявляють гендерну рівність, позаяк 66% респондентів вказали, що для них немає різниці, якої статі кандидат. Ці дані корелюють з результатами всеукраїнського опитування «Динаміка суспільно-політичних поглядів в Україні», проведеного з 10 по 30 липня 2015 року соціологічною групою «Рейтинг». Там для 60% опитаних немає різниці, якої статі кандидат, а гендерні переваги поділилися порівну – по 17% [1].

У контексті майбутніх виборів було цікаво, як оцінюється робота місцевих депутатів на округах. Отож, лише 6% респондентів вказали, що знають прізвище депутата міської ради по своєму округу (критерій «впізнаваності») [3]. Також цікавим є розподіл відповідей на питання про те, на що в першу чергу, буде звертати виборець при обранні депутата. Відтак 40% опитаних вказали, що вони передусім будуть звертати увагу на особистість кандидата, 18% – на партію і 32% – однаковою мірою на обидва фактори [3]. Враховуючи те, що нинішня система місцевих виборів – пропорційна за своєю суттю і виборець передусім обирає партію, а вже потім – конкретного кандидата, було визначено партійні переваги чернівчан і зроблена спроба змоделювати виборчі рейтинги. Відтак, вимальовувалася трійка лідерів: «Самопоміч» мала 15,2% прихильників, БПП «Солідарність» – 13,4% і ВО «Батьківщина» – 11,9%. Враховуючи похибку вибірки, всі вони за місяць до виборів мали рівні позиції. Також шанс пройти у міську раду мали ще 3 партії, з рейтингом понад 5%: «Правий сектор» – 5,8% (не брав участі у виборах), «Радикальна партія» – 5,3% і «Свобода» – 5,1% [3]. «Опозиційний блок», який мав значний загальноукраїнський рейтинг і деякі нові партії, мали дуже слабкі шанси увійти до міської ради. Зокрема, рейтинг «Опозиційного блоку» склав 3%, «Народного контролю» – 2,6%, «УКРОПу» – 2%, «Рідного міста» – 1,3%. Зауважимо, що рейтинг «Самопоміч», порівняно з парламентськими виборами 2014 р., зріс у Чернівцях у 1,5 рази; рейтинг «Батьківщини» – у 3 рази; «Правого сектору» – у 3 рази; «Радикальної партії» – у 2 рази. Водночас рейтинг БПП «Солідарність» і «Народного фронту», який рік тому сукупно був понад 50%, нині впав у 3 рази. Практично не змінився з

минулорічним рейтинг «Свободи» і «Опозиційного блоку». Втім до виборів був ще місяць, за який політичні уподобання, як виявилось, суттєво змінилися.

Окремий блок питань дослідження стосувався засобів комунікації політиків з виборцями. Зокрема, респонденти вказали такий порядок засобів (за критерієм ефективності) для спілкування кандидатів з виборцями: 73% зазначили «зустрічі з виборцями за місцем проживання»; 36% – «виступи та інтерв'ю кандидатів по телебаченню»; 17% – «рекламні ролики по телебаченню»; 13% – «концерти, змагання та інші масові акції»; 12% – «виборчі намети на вулицях»; 9% – «газети і листівки, що розповсюджуються безкоштовно»; 9% – «рекламні статті у пресі»; 6% – «білборди і сіті-лайти на вулицях»; 5% – «рекламні ролики по радіо». При цьому зауважимо, що відповіді на питання «Чи звертаєте Ви увагу (тобто розглядаєте) на політичну рекламу на білбордах і сіті-лайтах?» поділилися навпіл. І понад 57% респондентів вказали, що не читають агітаційні матеріали, які їм роздають на вулиці або кидають у поштову скриньку [16].

Враховуючи той факт, що основним мас-медіа є телебачення, було проаналізовано розміри аудиторії місцевих телеканалів. З місцевих телекомпаній найбільш рейтинговими є «ТВА» і «Чернівці», які дивляться відповідно 51 і 41 % респондентів. Менш рейтинговими є телеканал «Чернівецький промінь» (можливо через його виключно цифровий формат), який дивляться майже 27% респондентів і державне телебачення – телеканал «Буковина», який дивляться 25% респондентів. При цьому понад 20% респондентів не дивляться місцеве телебачення взагалі. Крім цього, опитування дало чітке уявлення про посилення нового мас-медіа – Інтернету, звідки дізнаються новини понад 62% респондентів.

За тиждень до виборів, з 16 по 18 жовтня 2015 р. було проведено друге соціологічне опитування «Місцеві вибори-2015. Чернівці». Його основна мета полягала у визначенні рейтингів основних політичних гравців. Процедура цього опитування була аналогічною до попереднього. Втім було декілька незначних відмінностей: значно менший обсяг анкети, обсяг вибірки становив 1260 осіб (по 30 респондентів у 42 виборчих округах), гранична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) – 2,75% при $P=95\%$, рівень досяжності респондентів становив 70%, збір даних здійснювали близько 50-ти осіб. Прес-конференція (презентація) результатів соціологічного опитування відбулася 20 жовтня 2015 р. з 15.00 до 15.30 у конференц-залі наукової бібліотеки ЧНУ за адресою: вул. Лесі Українки, 23.

Згідно з результатами опитування, майже 36% виборців, які визначилися з вибором, підтримали б чинного мера Олексія Каспрука, 24% – Віталія Михайлішина, 8% – Наталію Якимчук, понад 4% – Олександра Пуршагу і понад 3% – Віталія Мельничука. Решта кандидатів мали підтримку в межах статистичної похибки. Зауважимо, що за тиждень, тобто на час виборів, електоральні преференції чернівчан змінилися в межах статистичної похибки [11].

Олексій Каспрук також займав перше місце в рейтингу переможця, оскільки понад 50% виборців, незалежно від того, за кого вони планували голосувати, вважали, що він перемаже на виборах міського голови. Вірили в перемогу основного опонента О.Каспрука – Віталія Михайлішина – понад 25% виборців, тобто практично стільки ж, скільки готові за нього віддати голоси в першому турі виборів. У перемогу на виборах мера Наталії Якимчук вірили близько 7% виборців, що дещо менше її рейтингу у першому турі виборів [11].

Лідерами антирейтингу серед кандидатів на посаду Чернівецького міського голови стали Віталій Михайлішин (35%) та Олексій Каспрук (20%) [11]. Кожен із них мав своїх прибічників, які негативно ставилися до опонента. Усі інші 13 кандидатів мали антирейтинг менше 6% внаслідок того, що є маловідомими.

Дослідження показали, що якби до другого туру виборів міського голови вийшли Олексій Каспрук і Віталій Михайлішин, то чинного мера підтримали б 54%, а колишнього секретаря міської ради – 34% виборців. Якби до другого туру виборів міського голови вийшли Олексій Каспрук і Наталія Якимчук, то чинного мера підтримали б 55%, а лідера міської організації партії «БПП «Солідарність» – майже 28% виборців. Понад 10% виборців не мали чіткого уявлення щодо своїх дій у випадку другого туру виборів [11].

За тими ж дослідженнями видно, що якби вибори до Чернівецької міської ради відбувалися в середині жовтня, то 15% виборців, які визначилися з вибором, підтримали б кандидата від партії

БПП «Солідарність», майже 14% – кандидата від партії «Рідне місто», 13% – кандидата від партії ВО «Батьківщина», по 12% – кандидатів від партій «УКРОП» і «Самопоміч», по 5,5% – отримали б кандидати від партій «Свобода» і «Народний контроль» [11]. Інші партії тоді не долали 5% прохідний бар'єр. Відтак, електоральні тенденції свідчили про ріст сукупної підтримки партій, які перебували в опозиції до чинної влади. Зокрема, партії «Рідне місто» і «УКРОП» суттєво додали в підтримці протягом останнього місяця. Прихильники цих політичних сил негативно ставились до влади, хоча й суттєво відрізнялися. Зокрема, електорат «Рідного міста» – це переважно старші люди, які раніше підтримували «Партію регіонів»; натомість прихильники «УКРОПу» – це переважно націоналістично налаштована молодь. Зауважимо, що основним фактором непроходження цієї політичної сили до Чернівецької міської ради була низька виборча явка молоді. Місцевою електоральною особливістю було те, що частина прихильників «Самопоміч» перейшла до «Народного контролю», і відтак, сприяла посиленню його рейтингу. Натомість, «Радикальна партія Олега Ляшка» дещо втратила позиції і вийшла за межі прохідного бар'єру. Отже, вже за тиждень до виборів вимальовувалася чітка тенденція електоральних переваг чернівчан.

25 жовтня 2015 р., у день виборів, був проведений екзит-пол – опитування на виході з виборчих дільниць. Обсяг вибірки складав 30 дільниць: Першотравневий район – 9 дільниць (30% вибірки); Садгирський район – 4 дільниці (12,5% вибірки); Шевченківський район – 17 дільниць (57,5% вибірки). При відборі самих дільниць враховувались: кількість виборців, географічне розташування, умови розташування інтерв'юєрів на дільниці. Використовувався постійний крок відбору (10) впродовж дня виборів без заданої кількості інтерв'ю. Явка виборців у Чернівцях склала 38,82%. Всього було опитано 2343 людини. Статистична похибка вибірки – 2,5% для лідерів і в межах 0,5–1% для інших кандидатів. Збір даних здійснювався з 08 до 18 години. Застосовувалась методика «таємного голосування», тобто самозаповнення стандартизованої анкети. Передача інформації здійснювалась телефоном 5 разів з інтервалом у 2 години: 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00. У проведенні дослідження були задіяні понад 70 осіб, здебільшого студенти-соціологи. Обробка та аналіз даних здійснювалися за допомогою комп'ютерного забезпечення. Прес-конференція (презентація) результатів екзит-полу відбулася 25 жовтня 2015 р. о 20-й годині в обласному товаристві «Знання» України за адресою: вул. Штейнбарга, 23.

На виборах 25 жовтня 2015 р. чернівецькі виборці отримували на дільницях для голосування по три бюлетеня, що стосувалися: виборів міського голови, депутатів від партій у міську раду і депутатів від партій в обласну раду. Отож, в анкеті екзит-полу також містилися три питання. Нижче, у трьох таблицях, зроблено порівняння даних екзит-полу (станом на 18.00), публічно оголошених перед мас-медіа в 20.00, з офіційними даними виборчих комісій.

Загалом можна стверджувати, що лише по деяких позиціях результати екзит-полу вийшли за межі заявленої похибки у 2,5 %. По виборах на посаду міського голови (табл. 1) це стосується лише кандидата від партії «Рідне місто» В.М. Михайлішина, де похибка складала -2,77%, хоча по інших 14 кандидатах – похибка до 1%.

Таблиця 1. Порівняння даних ТБК і екзит-полу по виборах Чернівецького міського голови 25.10.2015 р.

№	Прізвище, ім'я, по-батькові	Дані ТБК, % [7]	Дані екзит-полу, % [6]
1	КАСПРУК Олексій Павлович (самовисування)	38,61	38,92/ похибка +0,31
2	МИХАЙЛШИН Віталій Михайлович («Рідне місто»)	26,71	23,94/ похибка -2,77
3	ПУРШАГА Олександр Іванович (Партія ВО «Батьківщина»)	6,26	6,48/ похибка +0,22
4	ЯКИМЧУК Наталія Яківна («БПП «Солідарність»)	6,22	5,76/ похибка -0,46
5	МЕЛЬНИЧУК Віталій Кузьмич (Партія ВО «Свобода»)	4,15	5,12/ похибка +0,98

6	ГОШОВСЬКИЙ Василь Миколайович («Народний контроль»)	4,06	4,56/ похибка +0,5
7	СЕНИЧАК Михайло Ярославович (самовисування)	2,91	3,37/ похибка +0,46
9	КУШНІРИК Ярослав Денисович (самовисування)	2,62	2,47/ похибка -0,15
8	КОЗАК Сергій Якович (Радикальна партія Олега Ляшка)	2,43	2,68/ похибка +0,25
11	КОЛОМІЄЦЬ Олексій Миколайович («Автомайдан»)	1,72	1,49/ похибка -0,23
10	КИШЛЯРУК Вячеслав Васильович («Громадянська позиція»)	1,66	1,96/ похибка +0,3
12	ЮДИЦЬКИЙ Веніамін Веніамінович (самовисування)	0,84	0,55/ похибка -0,29
15	СТРЕЛЬЧУК Наталія Василівна (Партія «Відродження»)	0,7	0,25/ похибка -0,45
13	ЖИЖИЯН Ігор Андрійович (самовисування)	0,59	0,51/ похибка -0,08
14	ТОПАЛО Валерій Дмитрович (самовисування)	0,51	0,46/ похибка -0,05
	<i>Зіснував(ла) бюлетень</i>		<i>1,28</i>
	<i>Відмова від відповіді</i>		<i>0,12</i>

Внаслідок того, що жоден кандидат на посаду міського голови не набрав більше 50%, Чернівецька міська виборча комісія постановила провести повторне голосування з виборів Чернівецького міського голови 15 листопада 2015 р. за участі двох кандидатів, які набрали найбільшу кількість голосів виборців: О.П. Каспрука і В.М. Михайлішина.

По виборах депутатів міської ради (табл. 2) похибка вийшла за межі лише по двох позиціях з двадцяти: по партії «Рідне місто» похибка складала – 3,27% і по ВО «Свобода» – +2,75%.

Таблиця 2. Порівняння даних ТВК і екзит-полу по виборах Чернівецької міської ради 25.10.2015 р.

№	Політична партія	Дані ТВК, % [8]	Дані екзит-полу, % [15]
1	«Рідне місто» (Михайлішин Віталій Михайлович)	17,9	14,63/ похибка -3,27
2	Блок Петра Порошенка «Солідарність» (Якимчук Наталія Яківна)	15,14	14,16/ похибка -0,98
3	«Батьківщина» (Пуршага Олександр Іванович)	12,7	13,14/ похибка +0,44
4	«Самопоміч» (Ковалюк Богдан Іванович)	9,47	10,58/ похибка +1,11
5	«Народний контроль» (Сафтенко Юлія Костянтинівна)	8,88	9,94/ похибка +1,06
6	«Свобода» (Собко Микола Степанович)	7,7	10,45/ похибка +2,75
7	«УКРОП» (Ткачук Віталій Васильович)	4,79	6,59/ похибка +1,75
8	«Опозиційний блок» (Довгальок Роман Петрович)	4,68	3,03/ похибка -1,65
9	«Радикальна партія Олега Ляшка» (Козак Сергій Якович)	3,69	4,13/ похибка +0,44
10	«Громадянська позиція» (Кишлярук Вячеслав Васильович)	3,42	2,3/ похибка -1,12
11	«Автомайдан» (Коломієць Олексій Миколайович)	2,33	1,4/ похибка -0,93

12	«Наш край» (Харабара Микола Дмитрович)	2,16	1,45/ похибка -0,71
13	«Аграрна партія України» (Івасюк Руслана Іванівна)	1,6	1,28/ похибка -0,32
14	«Зелений тризуб» (Галан Валерій Васильович)	1,3	0,98/ похибка -0,32
15	«Сила людей» (Кокош Філіпп Ілліч)	1,26	1,36/ похибка +0,1
16	«Нова держава» (Мельник Віталій Дмитрович)	0,82	0,76/ похибка -0,06
17	«Відродження» (Стрельчук Наталія Василівна)	0,75	0,38/ похибка -0,37
18	«Козацька українська партія» (Сакалов Володимир Тарасович)	0,56	0,46/ похибка -0,1
19	«Соціалісти» (Іванюк Віталій Васильович)	0,5	0,68/ похибка +0,18
20	«Громада і закон» (Пінтескул Дмитро Анатолійович)	0,35	0,17/ похибка -0,18
	<i>Зіпсував(ла) бюлетень</i>		1,49
	<i>Відмова від відповіді</i>		0,55

За результатами виборів, кількість депутатських мандатів у міській раді (всього – 42), отриманих місцевими організаціями політичних партій розподілилася наступним чином: (1) «Рідне місто» – 10; (2) «Блок Петра Порошенка – «Солідарність» – 9; (3) ВО «Батьківщина» – 7; (4) «Об'єднання «Самопоміч» – 6; (5) «Громадський рух «Народний контроль» – 5; (6) «Свобода» – 5 депутатських мандатів [12].

По виборах депутатів обласної ради по місту Чернівці (табл. 3) максимальні відхилення, хоча вони знаходилися в заявлених межах, стосувалися «Опозиційного блоку» – -2,27% і «Свободи» – +1,99.

Таблиця 3. Порівняння даних ТВК і екзит-полу по виборах Чернівецької обласної ради по місту Чернівці 25.10.2015 р.

№	Політична партія	Дані ТВК по місту, % [4]	Дані екзит-полу, % [2]
1	БПП «Солідарність» (Куліш Володимир Іванович)	18,19	16,98/ похибка -1,21
2	«Батьківщина» (Мунтян Іван Миколайович)	14,15	13,95/ похибка -0,2
3	«Самопоміч» (Гешко Іван Тарасович)	13,23	13,44/ похибка +0,21
4	«Народний контроль» (Мороз Володимир Васильович)	11,77	11,18/ похибка -0,59
5	«Свобода» (Мельничук Віталій Кузьмич)	10,08	12,07/ похибка +1,99
6	«УКРОП» (Малишевський Ігор Олександрович)	7,07	7,4/ похибка +0,33
7	«Опозиційний блок» (Павел Дмитро Дмитрович)	6,7	4,43/ похибка -2,27
8	«Радикальна партія Олега Ляшка» (Маковецька Інга Степанівна)	5,82	5,54/ похибка -0,28
9	«Наш край» (Гайнічеру Михайло Іванович)	3,61	3,3/ похибка -0,31
10	«Аграрна партія України» (Усик Віталій Сергійович)	2,5	2,34/ похибка -0,16
11	«Сила людей» (Панчишин Руслан Ігорович)		1,66
12	«Соціалісти» (Золотарьов Валерій Васильович)		0,98
13	«Громада і закон» (Боднар Олег Іванович)		0,98
14	«Нова держава» (Мельник Віталій Дмитрович)		0,89

15	«Відродження» (Унгурян Олег Миколайович)		0,59
	<i>Зіснував(ла) бюлетень</i>		2,56
	<i>Відмова від відповіді</i>		2,26

Примітка: Наведено дані ТВК по політичних силах, які набрали більше 5% по області

Зауважимо, що в місті Чернівці знаходилися лише 12 з 64 округів по виборах депутатів Чернівецької обласної ради. Тому рейтинги партій по виборах в обласну раду по місту Чернівці і загалом по області суттєво відрізнялися. Зокрема, депутатські мандати в Чернівецьку обласну раду (всього – 64), отримані обласними організаціями політичних партій розподілилися наступним чином: (1) «Блок Петра Порошенка – «Солідарність» – 15; (2) «Батьківщина» – 12; (3) Аграрна партія України – 7; (4) «Об'єднання «Самопоміч» – 5; (5) Радикальна партія Олега Ляшка – 5; (6) «Громадський рух «Народний контроль» – 4; (7) ВО «Свобода» – 4; (8) «Наш край» – 4; (9) «Опозиційний блок» – 4; (10) «УКРОП» – 4 депутатських мандати [13].

15 листопада 2015 р., у день другого туру виборів міського голови, був проведений другий екзит-пол. Обсяг вибірки і процедура цього екзит-полу були аналогічними до попереднього. Втім було декілька незначних відмінностей: значно меншою була анкета, були замінені деякі виборчі дільниці, був зменшений крок відбору (два інтервали – 8, три інтервали – 5). Явка виборців у Чернівцях тоді склала 28,84 %. Всього було опитано 2565 осіб. Прес-конференція (презентація) результатів екзит-полу відбулася 15 листопада 2015 р. о 20-й годині в обласному товаристві «Знання» України за адресою: вул. Штейнбарга, 23.

За результатами другого туру виборів Чернівецького міського голови О.П. Каспрук переміг В.М. Михайлішина з рахунком 64,47 на 35,53%. При порівнянні даних екзит-полу з даними ТВК (табл. 4) по обох кандидатах наявне незначне перевищення заявленої похибки у 2,5%, зокрема по О.П. Каспруку – +4,08%.

Таблиця 4. Порівняння даних ТВК і екзит-полу по виборах Чернівецького міського голови 15.11.2015 р.

№	Прізвище, ім'я, по-батькові	Дані ТВК, % [9]	Дані екзит-полу, % [5]
1	КАСПРУК Олексій Павлович (самовисування)	62,62	66,7/ похибка +4,08
2	МИХАЙЛШИН Віталій Михайлович («Рідне місто»)	34,52	31,81/ похибка -2,71
	<i>Зіснував(ла) бюлетень / Кількість бюлетенів, визнаних недійсними</i>	2,86	1,48

Висновки. Проаналізований хід, методологічні, організаційні аспекти та основні результати чотирьох соціологічних досліджень, які склали соціологічний супровід місцевих виборів 2015 р. у Чернівцях. Здійснено порівняльний аналіз соціологічних даних з результатами виборів, оприлюдненими територіальними виборчими комісіями. Визначено особливості виборчого процесу на місцевих виборах 2015 р. у Чернівцях.

Порівняння даних двох екзит-полів з даними ТВК дає привід стверджувати про достатньо високу якість проведених соціологічних досліджень. При цьому треба зважати, що відхилення можуть бути обумовленими не лише статистичними чинниками, але й іншими факторами. У нашому випадку вища похибка по кандидату в мери від партії «Рідне місто» В.М. Михайлішину і по кандидатах в депутати міської ради від партії «Рідне місто» може бути пояснена фактами підкупу, доведеними в Чернівцях у судовому порядку [10], що склало загальноукраїнський прецедент. А дещо завищені показники патріотичних сил («Свобода», «УКРОП») і водночас занижені «прорадянських» («Опозиційний блок») – це ймовірно західноукраїнська специфіка, коли люди озвучують «правильну» в контексті громадської думки відповідь, а не те, що вони думають насправді.

Загалом, соціологічний супровід виборів дає змогу отримати багато цікавої інформації як політичним гравцям, так і виборцям, а також прогнозувати результати самих виборів.

Особливістю цієї кампанії став зростаючий інтерес до соціологічних досліджень з боку медіа, прикладом чого стало регулярне висвітлення різними ЗМК результатів соціологічних досліджень і запрошення організаторів соціологічного супроводу місцевих виборів 2015 р. у Чернівцях 16.11.2015 р. на програму «Час змін» телекомпанії «ТВА», присвячену електоральним дослідженням [14].

Література

1. Динаміка суспільно-політичних поглядів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_obschestvenno-politicheskikh_vzglyadov_v_ukraine.html
2. До Чернівецької облради проходять сім партій, – екзит-пол по Чернівцях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=67024>
3. За даними Центру соцдосліджень ЧНУ, чернівчани найбільше довіряють мерові Каспруку і партії «Самопоміч» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=66080>
4. Із 64 нових депутатів Чернівецької облради лише 14 були в попередньому скликанні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=67530>
5. Каспрук знову буде мером Чернівців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=68058>
6. Каспрук лідирує на виборах міського голови, – екзит-пол [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=67020>
7. Офіційний сайт Чернівецької міської виборчої комісії Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vybory2015.cv.ua/index.php/vybory-miskoho-holovy/item/36-rezultaty-vyboriv-chernivetsko-holovy>
8. Офіційний сайт Чернівецької міської виборчої комісії Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vybory2015.cv.ua/index.php/vybory-miskoi-rady/item/54-rezultatyvyborivvchernivetskumiskuradu>
9. Офіційний сайт Чернівецької міської виборчої комісії Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vybory2015.cv.ua/index.php/vybory-miskoho-holovy/item/76-rezultatyvyborivchernivetskohomiskohoholovypovtorneholosuvannia>
10. Первый приговор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/arsen.avakov.1/posts/928632123893561>
11. У Чернівцях «Рідне місто» підтримують старші люди з прорадянським мисленням, які ще вірять у ковбасу за 25 копійок, – завкафедри соціології Докаш [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=66772>
12. Центральна виборча комісія. Офіційний веб-портал. Місцеві вибори 2015. Чернівецька обл., Чернівецька міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM057?PID112=30&PID102=1848&PF7691=1848&PT001F01=100&rej=0&pt00_t001f01=100
13. Центральна виборча комісія. Офіційний веб-портал. Місцеві вибори 2015. Чернівецька обласна рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM057?PID112=12&PID102=1569&PF7691=1569&PT001F01=100&rej=0&pt00_t001f01=100
14. Час змін. Випуск № 86. 16.11.2015. Гости – Віталій Докаш і Сергій Яремчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Qtvxwickbt8>
15. Чернівецьку міську раду наповнять сім партій, – дані екзит-полу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=67022>
16. Чернівчани та міська влада: роздуми соціологів. Газета «ЧАС». 08.10.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chas.cv.ua/28077-chernvchani-ta-mska-vlada-rozdumi-socologv.html>

Iaremchuk Sergii

Sociological support local elections 2015 in Chernivtsi

The article reveals the methodology, organizational aspects and the results of sociological support of the local elections in 2015 in Chernivtsi. Peculiarities of the electoral process and the impact of various factors on the behavior of voters.

Keywords: sociological support, local elections, Chernivtsi, rating, exit poll, deputy.

Надійшла до редакції 20.11.2015 р.